

СТАНОВИЩЕ

от

доц. д-р Георги Вълчев, преподавател в катедра „История и теория на културата“ във Философски факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“

Относно: публичната защита на дисертационен труд за придобиване на научната и образователна степен „доктор“ на тема: „Българската архитектура през втората половина на ХХ век. Външни влияния и развитие на идентичността“ с автор арх. Анета Николова Василева

Данни за кандидата. Арх. Анета Николова Василева е автор на над 20 публикации за архитектура, градска среда и намеси, история на архитектурата, организирането на архитектурни конкурси и събития. Професионалните ѝ интереси са насочени към широк кръг от проблеми на съвременната архитектура, а нейни текстове са публикувани в редица специализирани издания като списание А 10, списание archithese, списание Abitare България, списание Brava casa България, списание Seminar.bg, списание Критика и хуманизъм и др., с подчертан фокус върху изследванията на българската архитектура и монументално изкуство от втората половина на ХХ век.

В периода 2013-2016 г. арх. Василева е взела участие в 9 научни форума, свързани с научните ѝ изследвания, три от които организирани в чужбина - Грац (Австрия), Загреб (Хърватия) и Рига (Латвия), което е сериозен атестат за натрупаните от нея експертни познания по темата на дисертационния труд и изградени професионални качества на млад изследовател, необходими за придобиването на образователната и научна степен „доктор“.

Описание на научните трудове на кандидата. За целите на настоящия конкурс арх. Анета Василева е представила 10 публикации по темата на дисертацията, 3 от които в съавторство с арх. Емилия Кълева, като 5 от тях са на чужд език (4 на английски и 1 на немски език).

Всички те са свързани с темата на представения за публична защита дисертационен труд и очертават различни етапи от изследователските й усилия и собственото й научно развитие.

Оценка на научните резултати и приноси на кандидата.

Развитието на българската архитектура от втората половина на XX век е тема, по която научните изследвания са още в своя начален етап. Ето защо, усилието то да бъде вписано както в широките рамки на развойните процеси в световната архитектура през същия период, така и в цялостния контекст на българската култура от онова време, само по себе си е предизвикателство, заслужаващо уважение, тъй като крие множество рискове. Тяхното преодоляване и постигането на един добре балансиран подход по темата е сериозен атестат за качествата на всеки един млад изследовател, дръзнал да се насочи към проблематика, в която все още идеологическия дискурс доминира над задълбоченото и спокойно научно дирене.

В този смисъл първият несъмнен успех на авторката е избраната от нея методология и структура на изследването, които й позволяват в голяма степен да надмогне преобладаващият до момента силен субективизъм и емоционалност, които характеризират преобладаващата част от опитите да бъде осмислено близкото минало.

Започвайки с един едро щрихиран разказ за доминиращите в световната архитектура развойни процеси през втората половина на XX век, тя сполучливо очертава техните знакови проявления и посоките, които те задават отвъд съществуващите политически, идеологически и регионални различия на отделните национални архитектурни традиции и

достигания. Това е период, в който архитектурата, като част от общите тенденции на глобализация, налага един универсален език. С него са принудени да се съобразяват и страните, попаднали в съветската зона на влияние след Втората световна война (включително и България), които, въпреки че са обособени в така наречения Източен блок, са в процес на непрекъснато съревнование със Западния свят, опитвайки се да направят видими предимствата на утопичния социален модел, зададен им от идеологията на комунизма. И ако в първите няколко следвоенни десетилетия, влиянията и директните заемки от съветската действителност са водещи като проявления в общото им културно развитие и в развитието на архитектурата им, то през 60-те, и най-вече през 70-те и 80-те години на XX век, започва един бавен процес на национални културни еманципации и включване в световното архитектурно развитие.

Точно тези конкретни знакови проявления в българската архитектурата са систематизирани във втората обособена част на представения дисертационен труд, което е несъмнен принос на докторантката. На базата на детайлни анализи са очертани последователността на различните влияния, които търпи архитектурното творчество в България – социалистическия реализъм и крайните му форми, наложени от сталинизма и постсталинизма, „западноевропейския“ модернизъм, брутализма, японския метаболизъм, постмодернизма и критическия регионализъм. Не са пропуснати и различните сфери, където тези влияния са най-отчетливи – като се започне с градоустройството, индустриалното и общественото строителство, синтеза на архитектурата с монументалното изкуство и се стигне до индивидуалното жилищно строителство.

В третата, заключителна част на изследването се прави задълбочен опит да бъдат обговорени и осмислени проблемите, свързани с развитието на българската архитектура от този период на вътрешноразвойно ниво.

Този микроподход е изключително продуктивен и приносен по своя характер, тъй като по този начин изследването придобива необходимата фактологична плътност, а включването на инструментариум и понятиен апарат от социалните науки го прави много по-убедително и солидно ситуирано в много по-широкото поле на историята на българската култура от втората половина на XX век.

Разбира се, някои от теоретичните модели, с които борави докторантката, по мое мнение се нуждаят от допълнително детайлизиране и прецизиране. Съгласен съм например донякъде с твърдението, че страните от Източния блок могат да бъдат разглеждани като „самоизолирала се периферна структура“ в рамките на новия световен ред създаден след Втората световна война, но същевременно трябва да бъде отчетено, че тази самоизолация е резултат и от координираните, целенасочени усилия в тази посока на останалите страни-победителки след прочутата реч на Уинстън Чърчил за „желязната завеса“ от 5 март 1946 г. във Фултън.

Известни корекции може да претърпи и твърдението за „самодостатъчността“ на българската култура през периода на социализма, която е заложена от докторантката в работната хипотеза на изследването и която самата тя до голяма степен опровергава в хода на неговото осъществяване. Истина е, че има изследователи на периода, които въвеждат в научен оборот подобно твърдение, но то е по-скоро емоционално и е заимствано безкритично от прогандната партийна реторика, с която изобилстват официалните програмни документи на БКП в онези години. Никоя култура в развитие, дори и социалистическата, не може да бъде характеризирана като „самодостатъчна“, освен ако не деградира на всички свои възможни нива.

В цялостния си вид обаче представеният текст е несъмнен успех за авторката му и притежава всички качества на сериозно и задълбочено

научно изследване. С убедителността на изводите, до които достига, арх. Василева не само демонстрира изградения си през годините капацитет на пълноценен млад изследовател, но и дава сериозна заявка за бъдещи научни дирения, които ще разширят представите за този сложен и все още наситен с множествена „тревожност“ период.

В заключение бих искал да подчертая, всичко това ми дава основание да изразя своето положително становище за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на арх. Анета Николова Василева.

Март 2017 г.

Доц. д-р Георги Вълчев